

Individuální rozdíly: osobnost a postoje

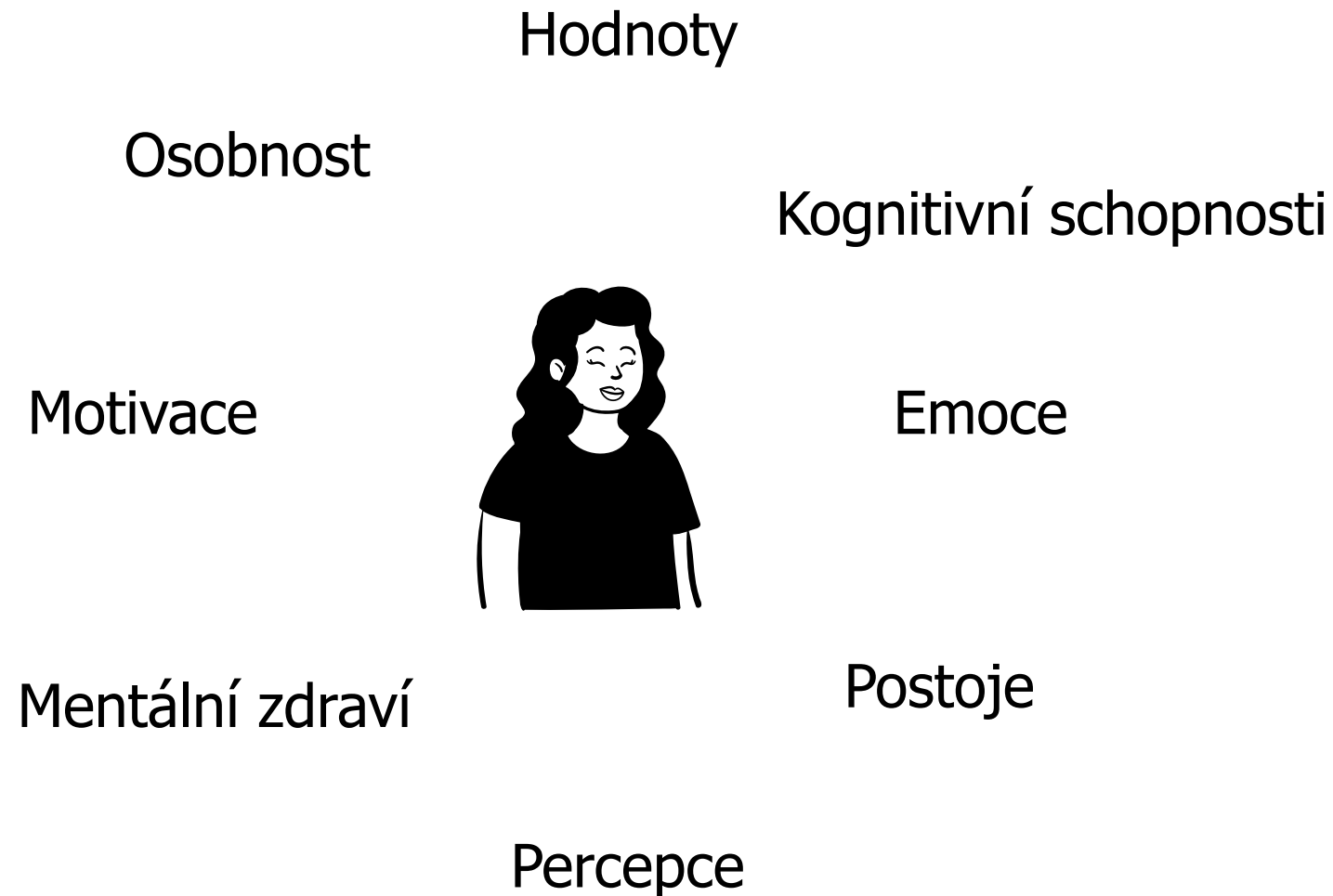
Jakub Procházka

Management, Základy managementu

Co nás dnes čeká

- Co je to osobnost
- Co zůstává z Hippokratovských temperamentů
- Big Five: Dominantní teorie osobnosti
- Temná triáda
- Sebepojetí a psychologický kapitál
- Měření osobnosti
- Proč nevěřit každému osobnostnímu dotazníku

Individuální přístup v ŘLIZ

Co je to osobnost

„Osobnost zahrnuje takové charakteristiky člověka, které jsou příčinou stabilních vzorců cítění, myšlení a vnímání.“

Pervin, Cevrone a John (2005). Personality: Theory and Research, s. 6

- Systém charakteristik
- Ovlivňuje prožívání a chování
- V dospělosti relativně stabilní, ale vyvíjí se
- Vysvětluje individuální rozdíly mezi lidmi

Jak se formuje osobnost

Nature vs. nurture (prostředí vs. výchova)

- Well-being ovlivněn z cca. 50% dědičnými faktory (např. Røysamb a kol., 2002)
- Rozdíly v osobnostních charakteristikách: 40-60% dědičnost (např. Tellegen a kol., 1988)

- Genetická výbava
- Vývoj plodu
- Výchova v primární rodině
- Škola, vrstevníci
- ...

Osobnost vs. temperament

Eysenck, Galen, Hippokrates

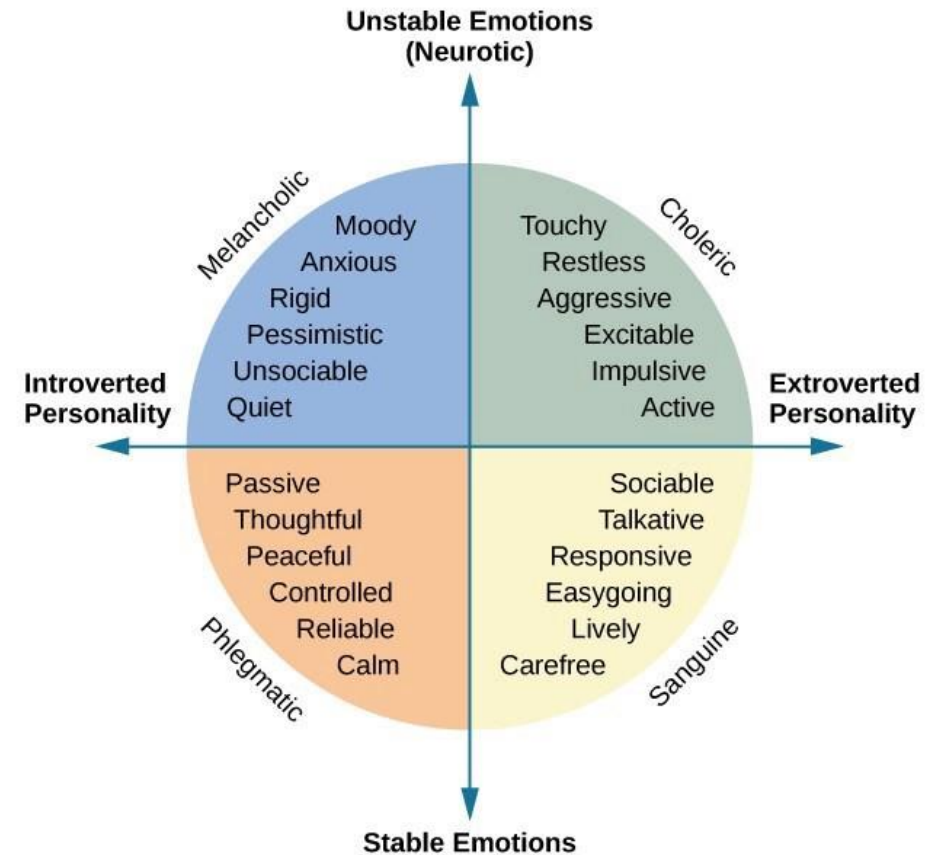
Eysenck (1947): *Dimensions of personality*

- Introverze/Extroverze
- Neuroticismus (emoční stabilita/labilita)

Eysenck a Eysenck (1976):

- Psychoticismus
 - Impulzivní
 - Nekonformní
 - Riskující
 - Málo empatický
 - Zaměřený na sebe

Obrázek: Jhansi Bhushan N, medium.com

Big Five (OCEAN)

Lexikální hypotéza:

- *Pro společnost důležité osobnostní charakteristiky se stávají součástí jazyka, vytvoří se pro ně jednoslovné termíny.*

Costa, McRae a další: Klastrová analýza přídavných jmen

Extraverze: sociabilita a aktivita, *např. společenský, komunikativní, energický*

Neuroticismus: prožívání negativních emocí, *např. nervózní, nejistý, napjatý*

Svědomitost: sebekontrola, *např. dochvilný, spolehlivý, organizovaný*

Přívětivost: interpresonální citlivost, *např. ochotný, laskavý, vlídný*

Otevřenost vůči zkušenosti: citlivost na neobvyklé podněty, *např. zvědavý, kreativní, intelektuální*

Temná triáda (Dark triad)

Obrázek: D'Souza (2016)

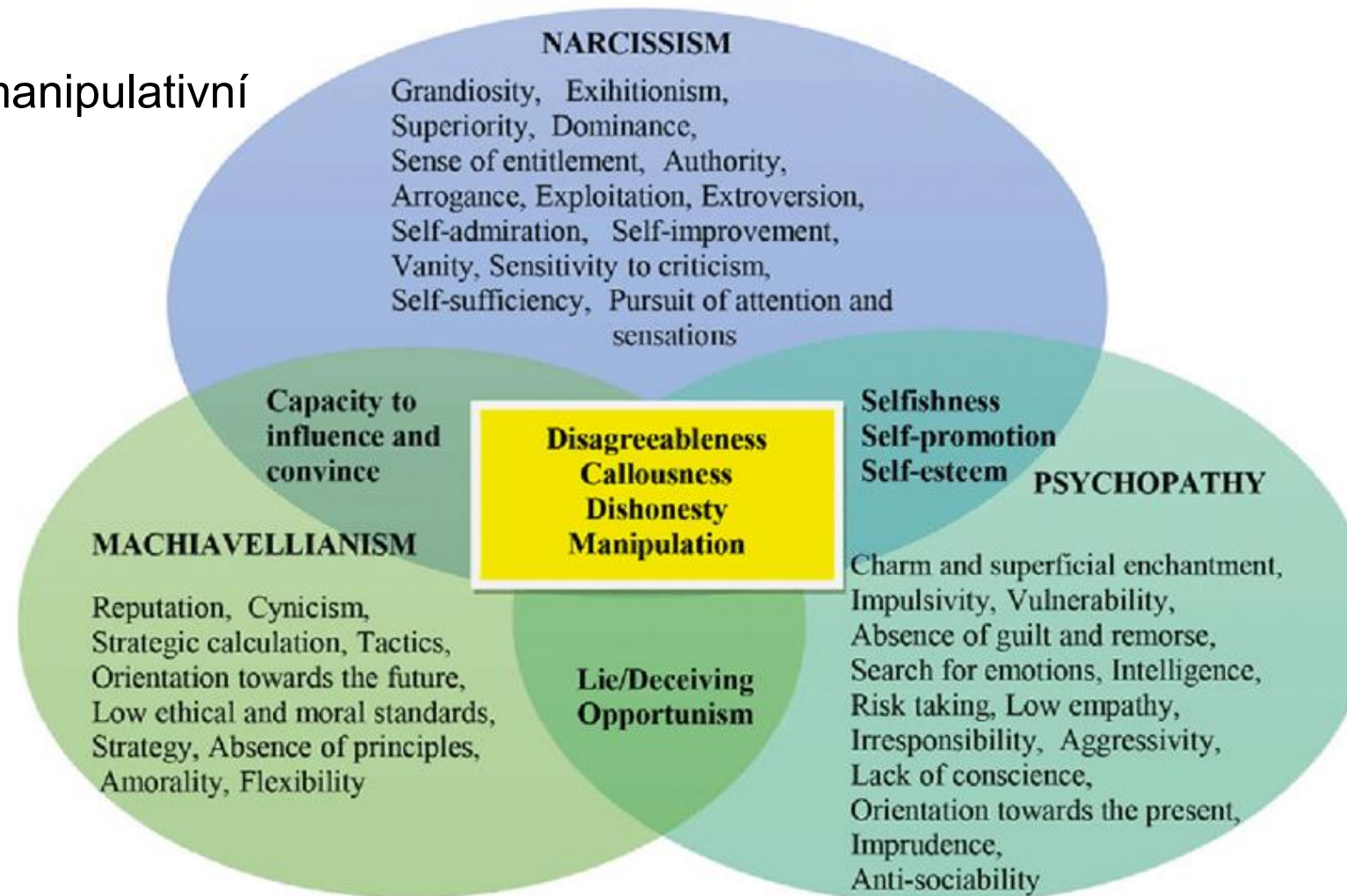
Paulhus a Williams (2002)

Neempatičtí, nepřátelští, nečestní, manipulativní

- Negativní vztah s přívětivostí
- Negativní vztah se vztahovostí
- Pozitivní vztah s dominancí

Internet: trolové, hateři

Organizace: bossing, využívání

Core self-evaluations (jádrové sebehodnocení)

Judge, Locke a Drubham (1998)

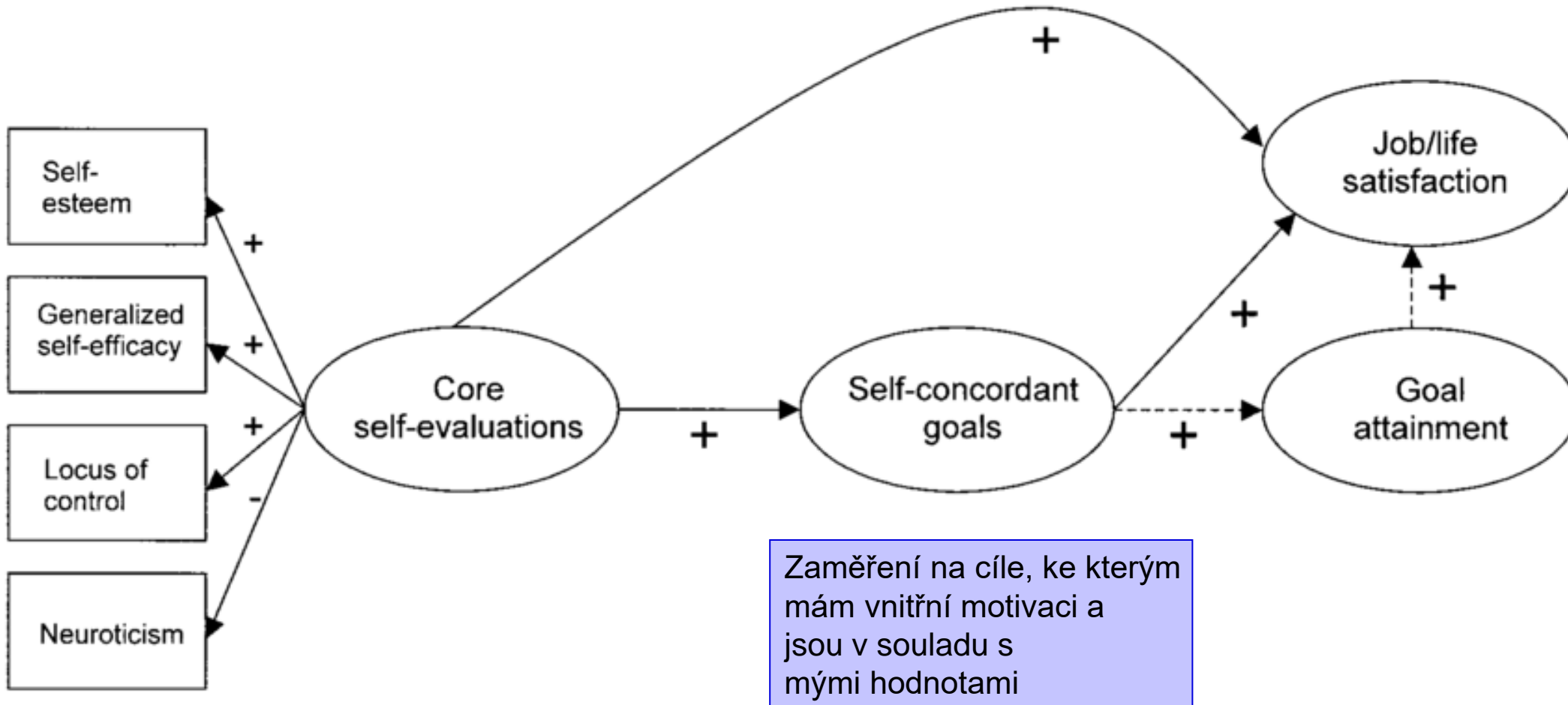
- Locus of control (místo kontroly): Tendence interní vs. externí atribuce
- Neuroticismus: Negativní emocionalita
- Generalized self-efficacy (sebeúčinnost): Důvěra ve vlastní schopnost zvládnout různé situace
- Self-esteem (sebeúcta): Vnímaná hodnota sebe sama

hyper-CSE: Velmi vysoká úroveň CSE může mít negativní důsledky (např. Hiller a Hambrick, 2005)

- Chybné rozhodování (overconfidence effect, centralizace rozhodování)

Core self-evaluations

Obrázek: Judge a kol. (2005)

Měření osobnosti

Především osobnostní dotazníky

Self-serving bias:

- Chybná atribuce (pozitivní věci ovlivňuji, za negativní může někdo/něco jiného)

Korelace sebehodnocení osobnostních charakteristik a chování: $r = 0.27$ (7,3%) (Mehl a kol., 2007)

Situace výběrového řízení: **Self-monitoring** (tendence řízené sebeprezentace dle očekávání okolí)

Řešení: Lži-skóry, osobnostní dotazníky s nucenou volbou, neměřit osobnostní charakteristiky

Měření osobnosti

Zatímco navenek jste disciplinovaná a umíte se ovládat, v duchu jste často nejistá a nerozhodná. Někdy pak dlouho zpětně přemýšlíte a pochybujete o svých rozhodnutích. Máte v podstatě ráda změnu a pestrost, proto nerada snášíte omezení nebo manipulace.

Jste právem hrdá na svoje samostatné uvažování; tvrzení ostatních nepřijímáte jako dané, prověřujete si je. Ale zjistila jste, že není dobrý nápad být k ostatním naprosto upřímná a tak se jim zbytečně odhalovat. Jsou období, kdy jste extrovertní, společenská a přívětivá, ale často potřebujete svůj prostor a chováte se navenek spíše introvertně.

Některé vaše ambice jsou spíše nereálné a vy si to plně uvědomujete. Cítíte, že potřebujete uznání ostatních, ale přesto jste často sama k sobě kritická. Ovšem své osobnostní nedostatky, o kterých víte, dokážete velmi dobře kompenzovat. Navíc zatím zdaleka nevyužíváte všechny své schopnosti tak, jak byste mohla.

https://www.idnes.cz/technet/veda/forer-efekt.A140724_165745_veda_pka

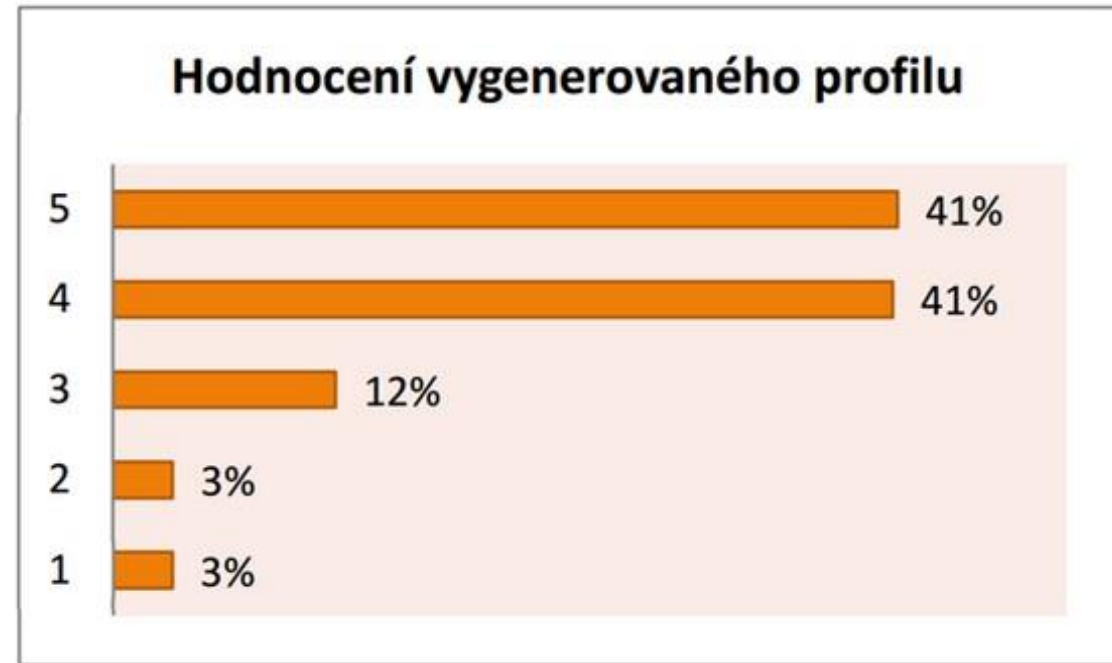
Měření osobnosti

- Forerův efekt (Barnumský efekt)
- Tendence akceptovat obecné a vágní popisy osobnosti jako jedinečné/vhodně popisující vlastní osobu

Podmínky efektu:

- Popis je vytvořen jako osobní, jakoby vytvořený na míru
- Vágní, víceznačný („občas“, „někdy“, „máte tendenci“, „možná si to neuvědomujete“)
- Důvěra v toho, kdo popis sděluje
- Pozitivní sdělení převažují nad negativními

Českou replikaci výzkumu prof. Forera provedla vědecká redakce idnes v roce 2014

Měření ukázalo, že respondenti byli s profilem spokojeni, nejčastější hodnocení byly 5 hvězdiček (nejlepší) a 4 hvězdičky (druhé nejlepší).

- 82 % lidí považovalo výsledky za nadprůměrně přesné
- Naopak 76 % věřilo, že je profil spíše konkrétní
- Pouze 6 % lidí uvedlo, že profil by „sedl téměř na každého“
- 75 % lidí se domnívalo, že profil je spíše jedinečný pro ně
- Průměrná známka celkem: 4,14 (maximum bylo 5)
- Průměrná známka mužů: 3,93
- Průměrná známka žen: 4,26
- Pouze 7 % se domnívalo, že je profil obecný

Myers-Briggs Type Indicator (MBTI)

Myers a Briggs (1944)

Úzce propojena se stejnojmenným dotazníkem

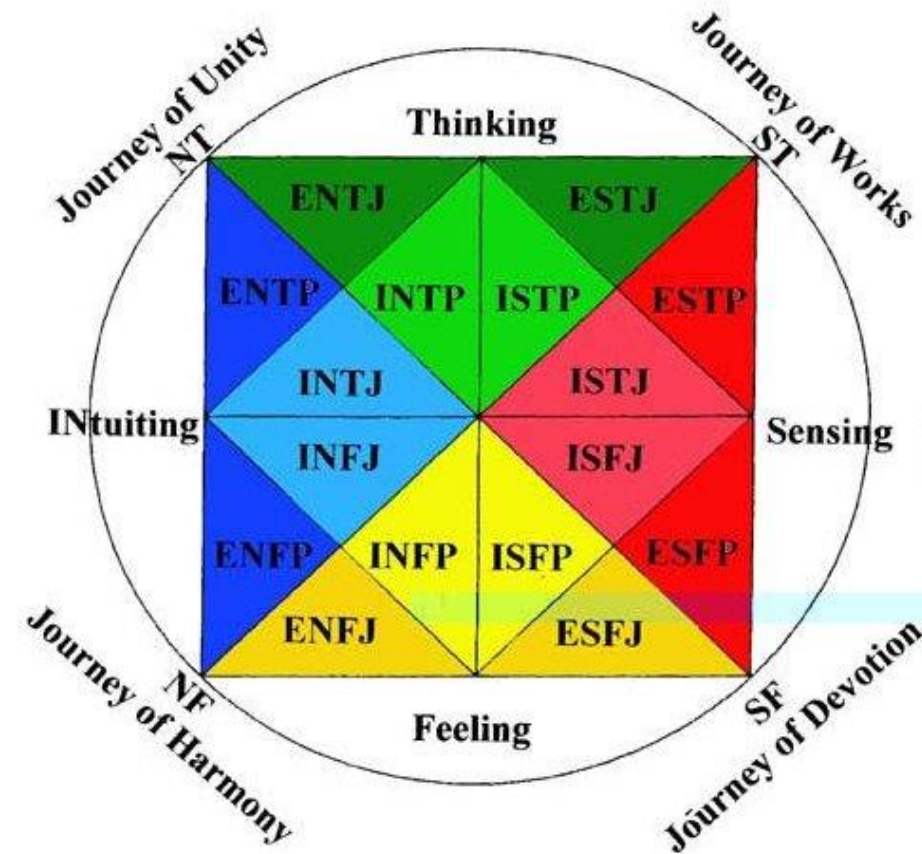
Považována za pseudovědeckou teorii osobnosti

- Nevědecký základ
- Překryv mezi dimenzemi
- Neúplná: chybí neuroticismus
- Nespolehlivá: Dotazník nedává stabilní výsledky v čase

MBTI dotazník a typologii využívá 88% Fortune 500 společností

www.themyersbriggs.com

Obrázek: V. Franče, ografologii.blogspot.com

Postoje

Aktuální definice: Hodnotící soud vůči objektu postoje

Starší definice: Souhrn domněnek, emocí a způsobů chování, které se vztahují k objektu postoje

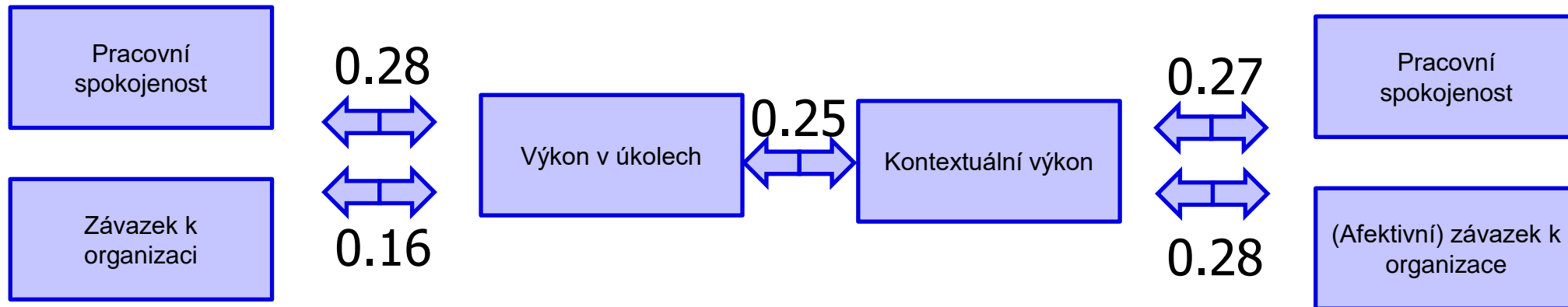
Vlastnosti postoje:

- Jsou relativně stabilní, ale v čase se vyvíjí
- Vychází z minulé přímé i nepřímé zkušenosti

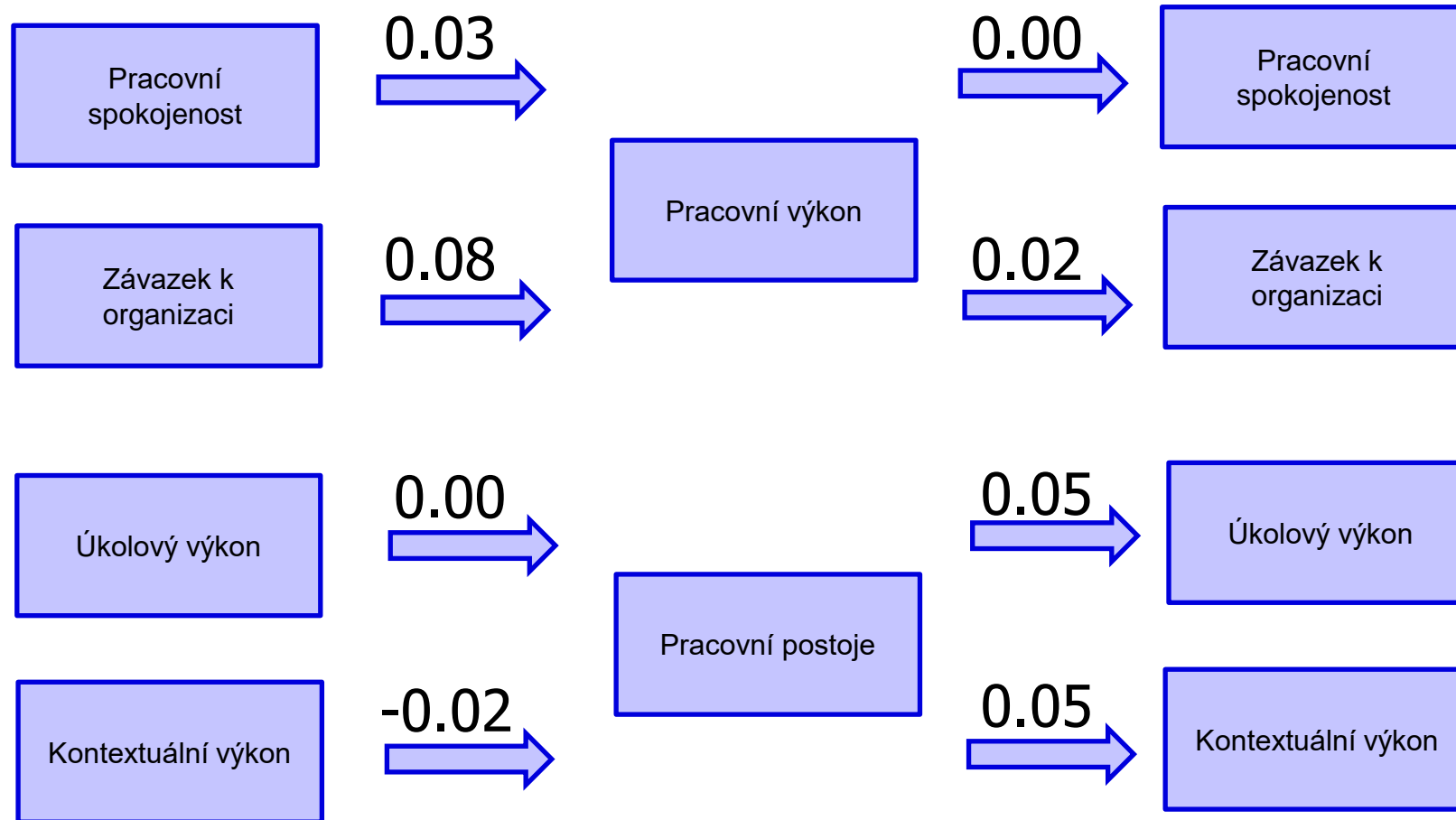
Pracovní postoje:

- **Pracovní spokojenost:** Celkový hodnotící úsudek vztahující se k pracovní pozici, kterou člověk vykonává
- **Závazek k organizaci:** Psychický stav odrážející oddanost a pociťovanou odpovědnost (k organizaci).

Korelace: postoje a výkon

Kauzalita: Postoje → výkon

Děkuji za pozornost

THE TOOTHPASTE PERSONALITY TEST

IMPULSIVE,
LIFE OF THE
PARTY

THRIFTY,
PRONE TO
DEPRESSION

STUBBORN,
SLOW WITTED

ANTISOCIAL,
BAD BREATH

- Eysenck, H. J. (1947). *Dimensions of personality*. Kegan Paul.
- Eysenck, H. J. (8). Eysenck. SBG (1976). Psychoticism as a dimension of personality. Hodder & Stoughton: London.
- Hřebíčková, M., Jelínek, M., Blatný, M., Brom, C., Burešová, I., Graf, S., ... & Zábrodská, K. (2016). Big Five Inventory: Základní psychometrické charakteristiky české verze BFI-44 a BFI-10. *Ceskoslovenska Psychologie*, 60(6), 567-583.
- Hiller, N. J., & Hambrick, D. C. (2005). Conceptualizing executive hubris: the role of (hyper-) core self-evaluations in strategic decision-making. *Strategic Management Journal*, 26(4), 297-319.
- Mehl M.R., Gosling S.D., Pennebaker J.W. (2006). Personality in its natural habitat: manifestations and implicit folk theories of personality in daily life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 862–877.
- Judge, T. A., Locke, E. A., Durham, C. C., & Kluger, A. N. (1998). Dispositional effects on job and life satisfaction: the role of core evaluations. *Journal of Applied Psychology*, 83(1), 17-34.
- Luthans, F., Luthans, K. W., & Luthans, B. C. (2004). Positive psychological capital: Beyond human and social capital. *Business Horizons*, 47(1), 45–50.
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of research in personality*, 36(6), 556-563.
- Pervin, L. A., Cervone, D., & John, O.P. (2015). *Personality: Theory and research*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Rammstedt, B., & John, O. P. (2007). Measuring personality in one minute or less: A 10-item short version of the Big Five Inventory in English and German. *Journal of Research in Personality*, 41(1), 203-212.
- Røysamb, E., Harris, J. R., Magnus, P., Vittersø, J., & Tambs, K. (2002). Subjective well-being. Sex-specific effects of genetic and environmental factors. *Personality and Individual Differences*, 32(2), 211-223.
- Tellegen, A., Lykken, D. T., Bouchard, T. J., Wilcox, K. J., Segal, N. L., & Rich, S. (1988). Personality similarity in twins reared apart and together. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(6), 1031-1039.